

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

’n

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

יח (א) לחאזה יבקש
 נפרד. מי שהוא נפרד
 מהקדוש צ"ה שלא לשמור
 מצותיו לתאוף לבו ויכרו
 הרע הוא רודף וסוף בכל
 חושיה יתגלע בין חכמים
 חגלה חרפתו. ורבותינו
 דרשוהו בלוט שנפרד
 מאברהם על חזות לבו
 שנאמר (בראשית י"ג) ויבחר
 לו לוט את כל בכר הירדן
 כל המקרא הזה ע"ש ניאוף
 ואמר וסופו נתגלה קלונו
 בצתי כנסיות וצתי מדרשו'
 לא יבא עמוני ומואבי
 (דברים כ"ג): (ב) ניאס
 בהתגלות לבו. כ"ח בגלוי
 לבו הוא חסן לגלות מה
 שבלבו: ועם קלון. תבוא
 חרפה מי שנותר בקלון
 וניאוף חרפה הוא לו:
 (ד) דברי פי איש. כל איש
 שנמקרא ל' גבור גדול
 בגבור' הוא: מקור חכמה.
 כחל נובע וכמים עמוקים:
 (ה) שאת פני רשע לא טוב.
 כאשר פירשו רבותינו לא
 טוב להם לרשעים שנושאים
 להם פנים בע"ה ונרעין
 מהן לע"ה: טוב וגו'. טוב
 להם לדיוקים שמכריעין
 להם כף מאזנים לקייבם
 בעולם הזה ונפרעין מהן
 בחייהן וזוכין לעולם הבא.
 ולפי פשוטו כמשמעו:
 (ו) שפתי כסיל יבואו צריב.
 כל דבריו באים בלשון חגרי:
 ופיו למהלומות יקרא.
 קור' ליסורין להביא' עליו:
 (ח) דברי נרגן כמתלהמים.
 מהלומות: (ט) גם מתרפה
 במלאכתו. פורש מן התורה
 והוא ת"ח: לבעל משקית.
 לשטן: (י) מגדל עוז שם ה'
 בו ירון לדיק ונשגב. והוא
 מתחזק: (יא) וכחמה
 נשגבה. עשרו לו במדרי
 משכיתו מפני שהבית נרלף
 ברלפת אננים הסוככים על
 הארץ קרוי אגן משכית:

(א) לתאזה יבקש נפרד
 בכל-התושיה יתגלע:
 (ב) לא-יהפץ כסיל בחבונה
 כי אם-בהתגלות לבו:
 (ג) בבוא-רשע בא גס-בוז
 ועם-קלון הרפה:
 (ד) מים עמוקים דברי פי-איש
 נחל נבע מקור חכמה:
 (ה) שאת פני-רשע לא-טוב
 להטות צדיק במשפט:
 (ו) שפתי כסיל יבאו בריב
 ופיו למהלמות יקרא:
 (ז) פי-כסיל מחתה-לו
 ושפתיו מוקש נפשו:
 (ח) דברי נרגן כמתלהמים
 והם ירדו הדרי-בטן:
 (ט) גם מתרפה במלאכתו
 אה הוא לבעל משקית:
 (י) מגדל-עוז שם יהוה
 בו-ירויץ צדיק ונשגב:
 (יא) הון עשיר קרית עוז
 וכחומה נשגבה במשכתו:
 (יב) לפני-שבר יגבה לב-איש
 ולפני כבוד ענוה:

משלי יח
יח

באור מה

יח (א) לחאווה יבקש נפרד, לדעתו נפרד

הוא האיש אשר בכל מעשיו יכוון אך לטובת עצמו והוא נפרד כי אין לו חלק בכללי (עג'קיסט, זעובסטויכטיגער) והאיש הזה יבקש אך למלאו' תאוותו, ובכל תושיה (הוא הטוב כי זה הוא היש האמתי) יתגלע יכעוס ויקנוף על כל דבר טוב (ועיין לעיל י"ז ד'), ולדעת המפרש' גלע הוא כמו געל גם זה יולדק. (ב) לא יחפון כסיל, בתבונה אשר יבוננו חמרים ולא ירצה לזמוע דבר שהו' נגד דעתו. (ג) בבוא רשע, אם יבוא רשע בתבנת אנשים עמו יבוא בוז כי ישפוך בוז על זולתו. ועם קלון הרעה, שעורו איש קלון והוא האיש קל ומך הערך חבוא חרפה. (ד) מים עשקים, הכוונה לדעתי כי דברי פי איז (שהוא הנכבד כמ"ש רש"י) המה לפעמים כמו נאר עמוק שיקפה להגיע איהם (יכפירו' הרלב"ג) ולפעמים הם נובעים כנחל אשר יוכל כל איש לרוות למאווה ממנו, אך תמיד נוזלים ממקור חכמה. מקור חכמה, ענינו ממקור ונחסר מ"ס השמוש בעבור פגישת שתי אותיות דומות כוודע. (ה) שאח פני רשע, כלומר כאשר לא טוב הוא להרשיע הלדיק בן לא טוב להלדיק הרשע. (ו) שפחי כסיל, יבואו מהר בריב וכאלו פיו עלמו

יקרא' למהלמות כי יבאו לו. למהלמות, שרשו הלם וענינו הנאה. (ח) דברי נרגן, הוא המחרחר ריב המה כמתלהמים ענינו ערבים לאון שומעת כמאכלים מתוקים (כדעת החכם גענעניוס), אולם יורדות חדרי נטן לרעה ולא לטובה כדרך נוספת לופים אשר ישחיתו כח העכול. (י יא יב) שלשה אלה נלמדים יחד בדעת הראב"ע, אמר, הלדיק נשגב בשם ה', אולם העשיר אשר ידמה כי הונו הוא קרית עוז זה הוא אך גאון הנא לפני שבר. וכחומה, תרגומתי כפי דעת יודי מהרמ"ל (ביהושע ב' ט"ו) עיין סס. במשיכהו, בדמיונו כמו עברו משכיות לבב (תהלים ע"ג ז') (וכן דעת החכם גענעניוס), וגם ראב"ע וכן מלך נטו לזה אך שהם אמרו שהוא מלשון ארמית שענינו הקספה כלומר נראה צעניו.

- (א) דער זעלבכטויכטיגע יאגט דער לוסט נור נאך, אונד עראייפערט זיך געגען אללעס ערשפריעסליכע.
- (ב) דער טהאָר דולרעט פֿערנינפֿטיגע ווידערלעגונג ניכט, נור אייגענע געדאַנקען ווילל ער פֿערברייטען.
- (ג) מיט דעם פֿרעפֿלער קעממט פֿעראַכטונג, מיט דעם עהרלאָזען, שענדונג.
- (ד) דיא וואָרטע דעם וויזען זינד באַלד וויא איין טיעפֿער ברונגען, באַלד וויא איין שטרעמענדער פֿלוס, אויס דער קוועל-לע דער ווייזיהייט.
- (ה) דען שולדיגען צו שאַנען, איזט עבען זאָ אונרעכט, אַלס דאַז רעכט דעם אונשולדיגען צו בייגען.
- (ו) דער טהאָר גערעטה באַלד אין שטרייט, זיין אייגענער מונד רופֿט דיא שלעגע הערבייא.
- (ז) דען דעם טהאָרען מונד איזט זיין אונגליק, זיינע ליפֿפען זינד זיינע שלינגע.
- (ח) דיא וואָרטע דעם צאַנקשטיפֿטערס זינד וויא לעקקער-ביססען; זיא דרונגען אַכער אינו אינגערע דעם קערפֿערס.
- (ט) ווער זיין געשעפֿט פֿערנאַבלעסיגעט, איזט איין ברודער דעם פֿערשווענדערס.
- (י) דער נאַמע גאַטטעס איזט איינע פֿעסטע בורג, דער פֿראַממע פֿליכטיגעט זיך דאַהין, אונד איזט געשיטצט.
- (יא) דעם רייכען שיינט צוואַר זיין פֿערמעגען איינע זיכערע בורג, אין זיינעם וואַהנע איזט עס איינע אונאיבערשטייגבאַרע פֿעסטונג;
- (יב) אַלליין דער האַכמוטה קעממט געוועהנליך פֿאַר דעם פֿאַללע, עהרע פֿאַלגט נור אויף בעשיידענהייט.

ער

(יד) רוח איש. רוח גבר
 שהוא איש גבור ואינו נותן
 דאגה בלבו ומקבל כל הבא
 עליו בשמחה ובחבה: יכלכל
 מחלהו. אין בחוסר מעליו:
 (טז) מתן אדם ירחיב.
 כפשוטו. ומדרשו בנותני
 לדקה מדבר שמרחיב לו
 חלק לע"ל וגם בחיול לפני
 גדולים יתנו וואומרים עליו
 שהוא חשוב: (יח) ובין
 עלומים יפריד. אלו בעלי
 דיבין כמו (ישעי' מ"ג)
 הגישו עלמותיכם ובמסנה
 שנים שנתעלמו בדין. ע"ש
 שברכותם יעלמות קרוים
 עלומים או ל' חזק או ל'
 אוסם כמו עולם עיניו (ס)
 ל"ג): (יט) אח נפשע מקרי'
 עוז. יש אח נפשע מאחיו
 ומאבד במרדו קרית עוז
 כגון לוט באברהם עשו
 ביעקב: ומדינים כנריח
 ארמון. ומאביה שנייהם
 מפרידה' לעולם כנריח זה
 שנועלים בו שער ארמון
 שלא יכנסו בו: (כא) ואהבי'
 יאכל פריה. אהב את לשונה
 ומדגל לתורה אוכל שברה
 בע"ה: (כב) מלא אשה
 מלא טוב. מלא תורה.
 ובמשמעו אשה טובה: ויפק
 רבן. ויוליא זה פשוטו. ד"א
 אדם שמלא אשה ומלא טוב
 ויפק רבונו אותו הא' מולא
 רבון מהקב"ה. רבי יוסף
 קרא: (כג) תחנונים ידבר
 רש. דרך זה בכך ודרך זה
 בכך למדך דרך ארץ שאע"פ
 שעשיר יענה עזות הדס
 ידבר תחנונים וכן הענין
 הדב לתלמיד: (כד) איש
 רע' להתרועע. אדם שקונ'
 לו רעים עוד יבוא יום
 שיטעך להם ויקרבהו וא"ת
 מה בכך יש אהב דנק
 מאח שיקרבו יותר מקרוביו
 ואחיו:

(יג) משיב דבר בטרם ישמע
 אולת היא-לו וכלמה:
 (יד) רוח-איש יכלכל מחלהו
 ורוח נכאה מי ישאנה:
 (טו) לב גבון יקנה-דעת
 ואזן חכמים תבקש-דעת:
 (טז) מתן אדם ירחיב לו
 ולפני גדלים ינחנו:
 (יז) צדיק הראשון בריבו
 יבאר-רעהו וחקרו:
 (יח) מדינים ישבית הגורל
 ובין עצומים יפריד:
 (יט) אח נפשע מקרית-עז
 ומדונים כבריח ארמון:
 (כ) מפרי פי-איש תשבע בטגו
 תבואת שפתיו ישבע:
 (כא) מות וחיים ביד-לשון
 ואהביה יאכל פריה:
 (כב) מצא אשה מצא טוב
 ויפק רצון מיהוה:
 (כג) תחנונים ידבר-רש
 ועשיר יענה עזות:
 (כד) איש רעים להתרועע
 ויש אהב דבק מאח:

- (י) ערוידערן אויף איינע רעדע, בעפאר מאן זיא אויס געהערט, איזט טהעריכט, אונד ברינגט שאנדע.
- (יז) מעננליכער מוטה העלט שמערצען געדולדיג אויס, איין נייערעגשלאגענעם געמיטה, וואס קאן דיעועם ערטראגען?
- (טו) דעם פערשטענדיגען הערץ ערוורקט זיך ווייהייט, דאן אהר דעם וויזען הערט נור אויף קעננטניס.
- (טז) געשענקע שאפען דעם מענשען רויס, אונד פיהרען איהן בייא גראסען איין.
- (ח) דער ערשטע קלענער שיינט איממער גערעכט צו זיין, לאס זיינען געגנער קאממען, אונד אונטערווע.
- (יח) דאן לאאז שליכטעט שטרייטיגקייט, אונד טרעננט דיא מעכטיג קעמפפענדען.
- (יט) ווארע עם אויך איין עמפערטער ברודער, אונאיבערווינדליכער אלס איינע פעסטע שטאדט, אונד דיא שטרייטיגקייטען אונביגזאמער, אלס דיא שלעסער איינעם הארעסס.
- (כ) דער מענש געניעסט דיא פרוכט זיינעם מונדעם, אונד זוירד געזעטטיגט פאם ערטראג זיינער ליפפען.
- (כא) טאד אונד לעבען זינד אין דער געוואלט דער צונגע, ווער זיא צו שעטצען ווייס, געניעסט איהרע פריכטע.
- (כב) ווער אין דער פרויא אויך זיין גליק געפונדען, האט דיא גנאדע דעם עוויגען ערלאנגט.
- (ג) דער ארמע שפרעכע נור ביטטענד, ווען אויך דער רייכע טראטציג אנטווארטעט.
- (נד) עם גיבט פריינדע, דענען עם בלאס אום געוועללשאפט צו טהון איזט.
- מאנכער פריינד אבער איזט אנהענגליכער אלס איין ברודער.

גליק

(יג) משיב דבר, כמו על דבר והוא לדעתי מענין דבור (איינע רעדע). בטרם ישמע, הראב"ע אמר כמו גוי אשר לא תשמע לשונו (דברים כ"ח מ"ט) זיתורגס (בעפאר וואן זיך גאנץ בעגריפען) וגם זה נכון. (יד) ורוח נכאה מי ישאנה, לדעתי מי הוא כמו מה כאשר מי שמך (שופטים י"ג י"ז) וי"ד ליתן של ישאנה מוסב על רוח (כי רוח הוא זכר ונקבה כידוע) זכנוי הפעל במלת ישאנה מוסב על מלת מהובא בל"ג כדרך בדבר שלא נודע, והכוונה כי ברוח נכון נקל לאיש לסבול כל חלי וכל מדוה, אולם רוח נשברה מה יהיה זאת אשר תוכל לשאת? וכן תרגמתי.

(טו) ואון חכמים חבקש דעה, שעורו חבקש לשמוע דעת. (טז) מחן אדם, הנה בא התי"ב בקמ"ן ול"כ הוא נפרד ושעור הכתוב לאדם ירחיב לו המתן. (יז) ובארעהו הכתיב יבא והקרי ו בא ולדעתי גם לפי הקרי הוי"ו היא להיפך והכוונה יבא רעהו ולח"כ נחקר את דברי המאמץ או שנחליף החול"ס בשור"ק וענינו יחקרו והוא לוי לדיינים. (יח) ובין עצומים, כמ"ס הראב"ע ובין עלומים אח נשע, בחרתי נפי' הראב"ע (אולם אכס נקלהו כאשר יראה המעיין) שהפסוק הזה נמשך למעלה, וענינו שהגורל יפריד עלומים, גם אם הענום הוא את נפשע שחוק מקרית עוז, וישנית מדינים גם אם הם קשים כנרית ארמון (והוא בית הנשים (הארען) הסגור ומסוגר). (כ) מפרי פי איש, אם טוב ואם רע ממנו ישנע נפשו כי מות וחיים וגו' (ראב"ע) והקדים מות לחיים אף כי מדרך המליץ העברי להקדים תמיד הטוב כאשר הערנו על זה בדרכי הלשון (עיין תל"ע חלק ג' פראג מהדורא תניינא), לפי שיקר כוונת הפסוק לעורר על הרע אשר יסובב אם ישלח רסן לשונו. (כב) מצא אשה, לדעתי הכוונה אם באשתו אשר מלא מלאג הטוב הוא הפיק רגון מה' כי מתת אלקים היא. (כג) תחנונים ידבר רש, מוסר השכל אל דל שידבר תמיד תחנונים ואם גם העשיר יענהו עזות כי בזה יגיע אל מבוקשו. (כד) איש רעים, תרגמתי על פי המסורה שאיש כאן הוא כמו יז וכן תרג' הכשדי אית, והכוונה כי יש רעים שכל מגמתם אך להתרועע, כלומר להתעלם בחכמת רעים וביוס לרה יעמדו מרחוק, אולם יש אהב דנק מאח. והוא